

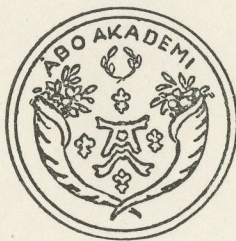
SKRIFTER UTGIVNA AV
Å B O A K A D E M I

[9]

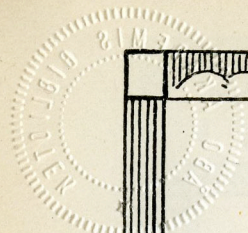
DOKUMENT UR
MEDICINENS HISTORIA
UNDER
SEXTONDE OCH SJUTTONDE ÅRHUNDRADET

(PARACELSUS — VESALIUS — COLOMBO —
HARVEY — MALPIGHI — RUDBECK —
PARÉ — SYDENHAM)

TILL SVENSKAN ÅTERGIVNA
AV
ROBERT TIGERSTEDT

HELSINGFORS
HOLGER SCHILDTS FÖRLAGSAKTIEBOLAG

AV DETTA ARBETE ÄRO FÖR ÅBO
AKADEMI TRYCKTA 100 EXEM-
PLAR, AV VILKA DETTA
EXEMPLAR ÄR
N:o 19

HELSINGFORS 1922
HOLGER SCHILDTS TRYCKERI

Till

E. W. Dahlgren

INNEHÅLL.

Inledning. Medicinens tillstånd vid början av 1500-talet	1
I. PARACELTUS	13
<i>I. Början av första delen av den vittberömde och erfarne Theophrastus Paracelsus von Hohenheims, doktor i läkekonstens bägge arter, stora kirurgi.....</i>	
FÖRSTA KAPITLET. Om den första undersökningen av sår, vad en läkare bör veta om dem och iakttaga hos dem	46
ANDRA KAPITLET. Huru och på vilket sätt ett sår läkes, vad som läker och vad som fördärvar det	51
TREDJE KAPITLET. Om de sår, som äro dödliga eller icke-dödliga, om lama sår och mera dylikt..	56
FJÄRDE KAPITLET. Vad läkaren har att frukta hos såren och vad genom himmelska inflytelser förhindras och huru långt denna makt sträcker sig.....	60
FEMTE KAPITLET. Huru man med olika läkemedel skall behandla friska och fördärvade sår	64
SJÄTTE KAPITLET. Om tillstötande sårskjdomar, som bero på väderleken, himmelens rörelser och andra tillfälligheter	69
<i>Andra traktaten i första boken lærer behandlingens konst, d. ä. meddelar recept och lämnar beskrivning över allt det man bör göra och kunna för att läka sår, stygn, pilskott och dylikt.....</i>	
TREDJE KAPITLET. Om tillredning av sårsalvor och huru de bäst kunna bliva ett fullkomligt läkemedel	73

II. <i>Läkarnes irrgång och labyrint, och att de böra lära sig i andra böcker än hittills varit fallet, av den höglärde herrn Theophrastus von Hohenheim, kallad Paracelsus, doktor i läkekonstens bägge arter</i>	80
FÖRSTA KAPITLET. Om läkekonstens första och förnämsta bok, ur vilken varje läkare skall hämta och lära känna sin konst, vilken härflyter ur den enda Guden	80
FJÄRDE KAPITLET. Om boken fysik, som lär känna den fysiska kroppen hos mikrokosmos, det är boken om den större anatomien	85
SJÄTTE KAPITLET. Om läkedomens bok, som kallas erfarenhet och huru läkaren skall känna den ...	90
ÅTTONDE KAPITLET. Boken om den medicinska teorien och huru denna skall bedrivas	98
NIONDE KAPITLET. Om boken huru läkedomens konst skall uppdagas, icke genom spekulation utan genom säker uppenbarelse	104
TIONDE KAPITLET. Om den boken, som lär huru läkedomen kommer från den första materien till den sista materien	109
II. VESALIUS	117
I. <i>Hans Majestät Karl den femte, den store och segerrike kejsaren, ägnar Andreas Vesalius detta företal till sin bok om människokroppens byggnad</i>	144
II. <i>Första boken av Andreas Vesalius' framställning av människokroppens byggnad, ägnad åt de organ, vilka uppbära och stöda hela kroppen och vid vilken alla dess delar äro fästa</i>	165
NITTONDE KAPITLET. Om bröstkorgens ben ...	165
III. <i>Sjätte boken av Andreas Vesalius' framställning av människokroppens byggnad, ägnad åt hjärtat och de organ, som betjäna detsamma</i>	172
FEMTONDE KAPITLET. Hjärtats och dess hittills omtalade delars uppgift och förrättningar samt förklaring av deras byggnad	172

IV. Sjunde boken av Andreas Vesalius' framställning av människokroppens byggnad, i vilken behandlas hjärnan, sätet för kroppens styrelse och de animaliska förmögenheterna, samt sinnesorganen	199
NITTONDE KAPITLET. Några anmärkningar om operationer på levande djur	199
III. COLOMBO	221
<i>Realdo Colombos från Cremona femton böcker om anatomien</i>	231
SJUNDE BOKEN. Om hjärtat och artärerna	231
ELVTE BOKEN. Om inälvorna. Andra kapitlet. Om lungan.....	241
FJORTONDE BOKEN. Om försök på levande djur	244
IV. HARVEY	257
<i>Anatomisk undersökning om hjärtats och blodets rörelse hos djuren av William Harvey, engelsman, kunglig läkare och anatomie professor vid College of physicians i London</i>	272
Dedikation till konung Karl I	272
ÅTTONDE KAPITLET. Om den mängd blod, som genom hjärtat från venerna överföres till artärerna, och om blodets kretsformiga rörelse	273
NIONDE KAPITLET. Blodets kretslopp bekräftas på grund av det första antagandet	277
TIONDE KAPITLET. Det första antagandet om mängden av det från venerna till artärerna strömmande blodet och att blodet rör sig i ett kretslopp försvaras mot invändningar och bekräftas yttermera genom experiment	284
ELVTE KAPITLET. Det andra antagandet bevisas	287
TOLVTE KAPITLET. Att blodet rör sig i ett kretslopp bevisas på grund av det andra antagandet ..	296
TRETTONDE KAPITLET. Det tredje antagandet bekräftas och blodets kretslopp bevisas genom det tredje antagandet	299
FJORTONDE KAPITLET. Sammanfattning av beviset för blodets kretslopp	306

FEMTONDE KAPITLET. Blodets kretslopp bekräftas på grund av sannolikhetsskäl	307
SEXTONDE KAPITLET. Blodets kretslopp bevisas genom dess konsekvenser	311
SJUTTONDE KAPITLET. Blodets rörelse och kretslopp bekräftas genom iakttagelser över hjärtat samt genom det, som framträder vid anatomiska dissektioner	318
V. MALPIGHI	335
<i>Andra brevet om lungorna. Till den vittberömda och höglärde Johan Alfons Borelli, professor i matematik i Pisa, från Marcellus Malpighi, medicine professor i Bologna</i>	339
VI. RUDBECK	351
<i>Ny anatomisk undersökning om leverns vattenklara utförgångar och körtlarnas serösa kärl. Av Olof Rudbeck, svensk</i>	363
Företal	363
FÖRSTA KAPITLET. Om upptäckten av dessa nya kärl	366
ANDRA KAPITLET. Om dessa kärls namn, beskaffenhet och ursprung	367
TREDJE KAPITLET. Om dessa levergångars uppgift och om den i dem strömmande vätskans verkningar	372
FJÄRDE KAPITLET. Om denna upptäckts betydelse för medicinen	382
FEMTE KAPITLET. Om sättet att preparera dessa gångar	386
SJÄTTE KAPITLET. Om tiden för upptäckten av körtlarnas serösa kärl	388
SJUNDE KAPITLET. Om dessa kärls namn, beskaffenhet, ursprung o. s. v.	389
ÅTTONDE KAPITLET. Om dessa kärls och den i dem innehållna vätskans uppgift	393
NIONDE KAPITLET. Om denna upptäckts betydelse för den praktiska medicinen	396
TIONDE KAPITLET. Om sättet att preparera dessa kärl	399

VII. PARÉ	405
I. Till läsaren	454
II. Avhandling om verkningarna av gevär och andra eldvapen	474
III. Om stillande av blödning vid amputationer.....	485
TJUGUFÖRSTA KAPITLET. Om sättet att amputera en extremitet	485
TJUGUANDRA KAPITLET. Metoder att stilla blodflödet, sedan extremiteten amputerats	487
TJUGUTREDJE KAPITLET. Huru man skall behandla en amputerad extremitet, sedan blodflödet stillats	489
TJUGUFJÄRDE KAPITLET. Vad man bör göra om blodflöde uppträder därför att en av ligaturerna lossnat	489
TJUGUFEMTE KAPITLET. Om blodstillande läkemedel	491
TJUGUSJÄTTE KAPITLET. En mycket viktig avvikelse från ämnet rörande den hittills använda behandlingen av amputationssår med brännjärn ..	492
IV. Försök med Bezaharstenen utfört på befallning av konung Karl IX	496
VIII. SYDENHAM	501
I. Medicinska iakttagelser över akuta sjukdomars symptom och behandling	519
II. Brev till William Cole, M. D., innehållande nya iakttagelser om behandlingen av sammanflytande kopper ävensom om den hysteriska sjukdomen	541
Slut	564